

SZEGEDI KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ EGYESÜLET

ÉVI JELENTÉS
1999.

1999. december 27.

SZERKESZTETTE:

Barta Károly & Tarnai Tamás

ÍRTÁK:

Barta Károly, Gila Csaba, Hajnal Ágnes, Ország János, Tarnai Tamás

A SZKBE 1999. ÉVI MUNKÁJÁBAN RÉSZT VETTEK:

Balázs Anikó, Balyi Krisztina, Baranyi Róbert, Bardócz Attila, Barta Csilla Zsuzsanna, Barta Károly, Bartha Zalán, Bauer Márton, Bauer Zsófia, Benedek Tamás, Dályai Virág, Dobó Barna, Doszkocs Veronika, Dömsödi Gábor, Dukay Igor, Durai Balázs, Dúró Zsuzsanna, Egerszegi Miklós, Farkas Zsuzsanna, Fejes Csaba, Galamb Gábor, Gáva Ildikó, Gila Csaba, Gila Károly, Gila Károlyné, Gila Viktor, Govrik Ákos, Hajnal Ágnes, Halász András, Hantos Péter, Házi Edit, Hegedűs Zoltán, Herbály Zita, Hernádi Krisztina Nóra, Horváth Antónia, Hoyk Edit, Juhász Ágnes, Kálmán Éva, Kiss Hermina, Kiss László, Kiss Molnár Edit, Kiss Orosz Mária, Kiss Papp Géza, Kiss Viktor, Kopasz Ágnes, Kopasz Ildikó, Kopasz Imre, Kovács Katalin, Kovács Tímea, Kőhidi Csaba, Lakatos Tamás, Medveczky Árpád, Mező Béla, Nédli Attila, Nédli Imre, Nédli Zsuzsanna Tünde, Nemes Dóra, Oldal Tibor, Orosz Annamária, Ország János, Ördög Annamária, Osváth Viola, Pál Melinda, Papp Krisztián, Perge János, Rácz Péter, Robotka Ernő, Rosztóczy Péter, Seregély Mónika, Seregély Róbert, Seres Anikó, Sipos György, Szabó Barbara, Szabó Károly, Szabó Zsófia, Szakál Szabolcs, Szamkó Szabolcs, Szarka Melinda, Szepesi Bálint, Szeredi Anna, Széles László, Szira Fruzsina, Szőke Emília, Szűcs Brigitta, Szvetnyik Csilla, Tarnai Gábor, Tarnai Tamás, Tegzes Zoltán, Tegzes András, Tóth Adél, Tóth Anita, Tóth Csilla, Tóth Gábor, Tóth Győző, Tóth Iván, ifj. Tóth László, Tóth László, Tóth Lászlóné, Tóth Pál Csaba, Tóth Virág, Ugrin Péter, Vajdics Andrea, Varga Eszter, Várszegi Krisztina, Zalai Márta,

1999-BEN AZ EGYESÜLETÜNK TÁMOGATÓI VOLTAK:

Cseri Gumiszervíz Kaposvár, Duna-Dráva Nemzeti Park, Dudari Szénbánya, Energizer Magyarország Kft, JATE Kulturális Titkárság, JATE, Sportkuratórium, Kaposvári Tűzoltóság, Karszt és Barlang Alapítvány, Kiss Péter /Vertikor Alpin Rt./ Környezetvédelmi Alap, Környezetvédelmi és Fejlesztési Intézet, Mecsek Egyesület, Medveczky Árpád, Nédli Attila Nédli Béla, Nédli Imre, Pécs Erőmű Rt. Kőszénbánya Zobákakna, Pécsi Kesztyű és Bördízműipari Szövetkezet, Pro Renovanda Hungariae Alapítvány, Schultz Tamás /Béta Lízing Rt./ Szabó Ferenc, Tarnai Dezső, Tarnai Dezsóné, Tarnai Tamás, Tegzes Zoltán, Vighné Sziert Edit, Wesselényi Miklós Nemzeti Ifjúsági- és Szabadidősport az Egészséges Életmódért Közalapítvány, Westel Rádiótelefon Kft.

TARTALOM

1. Bevezetés (Tarnai Tamás).....	4
2 Kutatótáborok 1999.	6
2.1 Tavaszi kutatótábor (Gila Csaba)	6
2.2 Nyári tábor előkészítése (Barta Károly)	7
2.3 Nyári kutatótábor (Gila Csaba).....	8
2.4 Őszi kutatótábor (Gila Csaba).....	11
2.5 Novemberi kutatóhétvége (Ország János)	12
2.6 Szilveszteri kutatóhétvége (Ország János)	13
3 Kutatási eredmények és koncepciók (Tarnai Tamás).....	14
3.1 Szuadó-barlang	14
3.2 Gilisztás-barlang.....	15
3.3 Trió-barlang.....	16
4 Egyéb tevékenységeink	18
4.1 Természet- és Környezetvédelmi Nevelés Program	18
4.1.1 <i>Augusztusi program</i> (Ország János)	18
4.1.2 <i>Októberi program</i> (Ország János).....	18
4.1.3 <i>Decemberi program</i> (Hajnal Ágnes).....	19
4.2 Természeti földrajzi terepgyakorlat (Barta Károly).....	21
4.3 A karszt- és barlangkutatás népszerűsítése (Barta Károly)	21
5. Köszönetnyilvánítás (Tarnai Tamás).....	22
6. Mellékletek	23

1. Bevezetés (Tarnai Tamás)

Ismét eltelt egy év, megint eljött az idő, hogy számot adjunk arról a lehetőségeihez képest nagyszabású munkáról, amelyet 1999-ben a Szegedi Karszt- és Barlangkutató Egyesület a mecseki barlangfeltárások, a hazai karszt- és barlangkutatás népszerűsítése, valamint egyéb vállalt kötelezettségei terén végzett.

Hasonlóan a tavalyi jelentésünkhöz, ismét színvonalas módon kívánjuk összefoglalni az eltelt egy év munkáit és az elért eredményeket, hogy megfelelő képet adhassunk mindarról, hogy mivel is foglalkoztunk és mire is költöttük a rendelkezésünkre álló forrásokat, köztük támogatóink önzetlen adományait.

1999. folyamán tovább folytatódott az a hagyományosnak nevezhető tevékenység, amely a Mecsek legnagyobb barlangjának feltárását jelölte meg fő célkitűzéséül. A rövidebb hétvégi, valamint a hosszabb tavaszi és a nyári kutatótáborainkon munkálatokat végeztünk a Szuadó-barlangban és végpontján, valamint a Trió-barlangban is, ahol emberszem eddig még nem látta új barlangszakaszt tártunk fel. A Vízfő-forrás vízgyűjtő területéről származó vízminták elemzése és Trió-barlangból gyűjtött kőzetmintákból készített vékonycsiszolatok vizsgálata révén folytattuk a tudományos kutatásainkat is.

Az év legnagyobb eredményének nevezhető, hogy végre beindult a Természet- és Környezetvédelmi Nevelés Program Hátrányos Helyzetű Gyermekek Számára. Az év második felére ugyanis mind fedezeti, mind szakmai oldalról sikerült megteremtünk a program működésének alapvető feltételeit.

Lényeges eredmény volt az egyesület szervezeti és technikai fejlődése is 1999. folyamán. A két titkár rendszeres munkája, az elnökség rendszeres irányító és ellenőrző tevékenysége, továbbá a tagok aktív szerepvállalása mellett az egyesület vezetése eredményesen látta el a nagymennyiségű szervező, adminisztratív, valamint pályázati feladatait. Nagyon fontos haladásnak tekinthető, hogy beszerzésre került egy UAZ típusú terepjáró gépjármű, amelynek az üzemeltetése, bár komoly nehézségek árán ugyan, de mégis hatékonyabbá tette az SZKBE munkáját, főleg a terepi kutatások, valamint a kisebb létszámú túrázások és túráztatások esetében.

Nem kis eredményt könyvelhetünk el a pártoló tagsági rendszer kiépítése, illetve az általános pályázati munka hatékonyságának megnövelése területén. Bár még közel sem sikerült felszámolni az akut forrásfedezeti hiányosságainkat, de úgy érzem nagy előrelépést tettünk az anyagi problémák leküzdése terén, és jó esélyünk van 3-5 éven belül arra, hogy megfelelő pénzügyi helyzetbe kerülhessünk, hogy minden vállalni tervezett kötelezettségünknek megfelelhessünk.

A Szegedi Karszt- és Barlangkutató Egyesület létrehozása óta két év telt el. Ez a két év sok eredményt hozott, de még mindig bőven van mit tennünk. Remélem, hogy az egyesületünk 1999. évi jelentése minél több tagtársunkhoz és szimpatizánsunkhoz eljut, hogy a benne foglaltak megismerése után a céljaink elérése érdekében további munkára, valamint további önzetlen segítségvállalásra ösztönözzön mindannyiunkat.

2. Kutatótáborok 1999

2.1 Tavaszi kutatótábor, március 30 - április 5. (Gila Csaba)

Résztevők: 30 fő: *Bardócz Attila, Dályai Virág, Dukay Igor, Egerszegi Miklós, Fejes Csaba, Galamb Gábor, Gila Csaba, Govrik Ákos, Hajnal Ágnes, Halász András, Hernádi Krisztina, Kopasz Imre, Kőhidi Csaba, Ladányi Gabriella, Lakatos Tamás, Medveczky Árpád, Nédli Attila, Oldal Tibor, Orosz Annamária, Ország János, Rosztóczy Péter, Seregély Mónika, Seregély Róbert, Sipos György, Szeredi Anna, Tegzes Zoltán, Tarnai Gábor, Tarnai Tamás, Varga Eszter, Zalai Márta*

A végzett munka:

1. A tábor legfontosabb feladata a Trió-nyelő bontása volt: 3 műszakban tágítottuk a végpontot, de áttörést nem értünk el. Kb. 1,5 m³ anyagot kitermeltünk, nagyobb lett a hely, de a végpont továbbra is törmelékes kőzetlapok közötti karnyi vastag repedésekben zárul.

2. Trió-szűkület vésése: Már az elmúlt évben nyilvánvalóvá vált, hogy az eredményes bontást nagyban hátráltatja egy, a végpont és a felszín között kb. félúton található szűkület. A „gerinctörőnél vagy vállatókőnél” ugyanis nagyon körülményes volt a végpontról kitermelt törmelék továbbbítése. Csak kisméretű köveket lehetett kiadni, és a vödör húzása is fárasztó tornagyakorlatokat követelt. A szűkület tágításával már sokszor próbálkoztunk, de kézi eszközökkel ez nem nagyon sikerült. A tavaszi tábor ideje alatt lehetőségünk nyílt használni a Vertikor Alpin Rt. kompresszorát és légkalapácsát, melytől jelentős eredményt vártunk. Egynapos kalapácsolás után a szűkület észrevehetően tágult, bár nem annyira, mint azt szeretettük volna.

3. Szuadó-nyelő tisztítása: az előző nyáron a Szuadó-nyelót aktív nyelő állapotban hagytuk azért, hogy a befolyó víz segítse a végponton a munkánkat. A befolyó patakvíz azonban, mint

az várható volt, jelentős hordalékmennyiséget rakott le a barlang erre alkalmas részein. Különösen sok hordalék került a Postaláda alatti Nadrágszaggató-szűkületbe, ahol ez már az elhaladást is nehezítette. A járatot egy műszak megtisztította. Miután a vizet továbbra is beengedjük, ezt a műveletet még várhatóan többször meg kell ismételni.

4. A Szuadó-barlang felfalazott bejáratának biztosítása: A patak betelését a Szuadó-barlangba az előző nyáron az elterelt patak védőgátjának átvágásával oldottuk meg. Így a víz szabadon folyt a régi bejáratához, ahol aztán elnyelődött egy része. A maradék víz tovább folyt lefele a völgyben. Ennek a megoldásnak nagy hátránya volt, hogy a folyó víz mosta, erodálta a Szuadó-barlang felfalazott bejáratát. Ennek védelmében földsáncot és gátat emeltünk a bejárat köré. Később pedig teljesen megszüntettük a víz ilyen jellegű befolyását. A régi átvágást megszüntettük, helyette lejjebb ástunk csatornát, ami már elkerüli a falazott bejáratot, így nem rongálja azt. Ezzel sikerült megoldani a víz bevezetését a Szuadó-barlangba úgy, hogy az nem károsítja a felfalazott barlangbejáratot.

5. Infrastrukturális fejlesztés a nyári táborhelyen: a nyári táboraink helyén lévő tábori WC az eltelt 4 év alatt megszolgált az idejét és időszerűvé vált egy új készítése. A régit betemettük, majd mellette ástunk egy új gödröt, így nyáron csak a felépítményt kellett elkészíteni.

2.2 Nyári tábor előkészítése, június 16. (Barta Károly)

Résztevők: 3 fő: *Barta Károly, Nédli Attila, Tarnai Tamás*

A végzett munka:

Célunk a nyári tábor előtt egy olyan egynapos helyszíni konzultáció volt, mely során eldöntjük, hogy a nyári táborban mely feladatok élveznek prioritást, milyen technikai felkészülés és milyen eszközök beszerzése szükséges a kitűzött feladatok sikeres

megvalósításához. Az orfűi kutatóházat feltörve találtuk, sajnos sok értékes szerszámot elloptak. Az orfűi rendőrösön jelentettük az esetet, majd a megmaradt eszközöket átszállítottuk az abaligeti raktárba. A Szuadó-völgyben a Trió-barlangot és a Szuadó-barlangot jártuk be, majd a felszíni szemle után a három nyelőhöz kapcsolódó vízrendezés lehetőségeit vitattuk meg.

A technikai felkészültségünk és a várható létszám függvényében az elvégzendő feladatok között az alábbi sorrendet állítottuk fel:

1. Elsődleges célunk a Trió-barlang továbbkutatása

2. Ha a rendelkezésre álló létszámból 3-4 embert el tudunk vonni a Trió bontásából, akkor folytatjuk a Szuadó-végpont vizes mosatását. Ennek az a feltétele, hogy elegendő hosszúságú tűzoltó tömlő álljon a rendelkezésünkre, és hogy a barlangból kihordjuk a bevezetett patak által lerakott, a közlekedést megnehezítő hordalékot.

3. Minden más munka e két cél sikeres megvalósításának lesz alárendelve.

2.3 Nyári kutatótábor, július 23 - augusztus 8. (Gila Csaba)

Résztvevők: 67 fő: *Balázs Anikó, Balyi Krisztina, Barta Csilla, Barta Károly, Bartha Zalán, Bauer Márton, Bauer Zsófia, Benedek Tamás, Dobó Barna, Durai Balázs, Dúró Zsuzsanna, Egerszegi Miklós, Fejes Csaba, Gila Csaba, Gila Károly, Gila Károlyné, Gila Viktor, Gyémánt Tibor, Hajnal Ágnes (JATE), Hajnal Ágnes (MOL), Halász András, Hantos Péter, Hegedűs Zoltán, Hoyk Edit, Kálmán Éva, Kiss Molnár Edit, Kiss Orosz Mária, Kopasz Imre, Kovács Tímea, Lakatos Tamás, Medveczky Árpád, Mező Béla, Nagyné Szabó Róza, Nédli Attila, Nédli Imre, Nédli Zsuzsanna, Ország János, Ördög Annamária, Pap Krisztián, Robotka Ernő, Rosztóczy Péter, Seregély Róbert, Sipos György, Szakál Szabolcs, Szamkó Szabolcs, Szarka Melinda, Szeredi Anna, Szőke Ilona, Szőke Tibor, Szűcs Brigitta, Szvetnik Csilla, Tarnai Tamás, Tegzes Zoltán, Tóth Adél, Tóth Anita, Tóth Csilla, Tóth Gábor, Tóth Győző, Tóth Iván, Tóth László, ifj. Tóth László, Tóth Lászlóné, Tóth Virág, Török Árpád, Ugrin Péter, Varga Eszter, Zalai Márta*

Az 1999. évi nyári tábor az utóbbi pár év legsikeresebb táborának nevezhetjük mind a résztvevők számának, mind az elért eredmények, mind a tábor hangulatának tekintetében. A tábor a szokásos helyszínen (Szuadó-völgy) a megszokottól korábbi időpontban (július 23-augusztus 8.) volt. Az időpontváltást a napfogyatkozás illetve a jobb időjárás reménye indokolta.

A végzett munka:

1. Trió-barlang: A tábor fő célja a Trió-nyelő bontása volt. Minden tekintetben prioritást élvezett, mert a tábor alatt mindenképpen ki kellett derülni, hogy van-e értelme tovább bontani. 4 napig előre bontottunk a törmelékes kőzetben a karnyi vastag járatokat tágítva, majd július 29-én az eddigi északi irányú bontást abbahagytuk, és egy 10 centis, 120 centi vastag nyugati irányú repedést átbontva végre egy komolyabb tágas járatba jutottunk (*1. kép*). Ezzel új szakaszába lépett a bontás, hisz végre egyértelmű járatunk van és nemcsak a repedéseket bontjuk, mint azt tettük eddig. A barlang 11 m-rel lett hosszabb, a végpontot egy nagy omlás zárja. Az omlás a járat felé tornyosul, a továbbjutást pedig csak azon keresztül lehet kieszközölni. Az omlás feltételezhetően egy közel a felszínig felnyúló kürtőben alakult ki. A további terveket illetően két koncepció lett megvitatva a táborban. Az egyik az a kürtőre való felszíni bontást javasolta és ezzel új járatot nyitva és a törmelék felülről kitermelve szüntetni meg az omlást. A másik végül is elfogadott terv az, hogy az omlást alulról vasbetonnal és kőpillérekkel ki kell támasztani és a járatot így biztosítani. A munkát elkezdtük, befejezése a jövő feladata.

2. Szuadó-barlang: A Szuadó-barlangban mint az várható, látványos eredmények nem történtek, a tábor ideje alatt folytattuk a végponti akna alját kitöltő törmelék, agyag mosatását. A mosatáshoz szükséges nagy nyomású vizet a felszínről tűzoltótömlőn keresztül vezettük a végpontra. A mosatással a tábor végére átlagosan kb. 1 m-rel alacsonyabb lett a törmelékfenék. Az ácsolt kutatóaknáktól balra emelkedő agyagküszöb is az akna többi részének a szintjére lett lebontva.

Egy műszak kitermelte a beterelt patak által tavasz óta behordott anyagot a Nadrágszaggató-szűkületből, hogy a közlekedés kényelmesebb legyen.

1. kép

A Trió-barlang új szakasza

3. A táborban infrastrukturális fejlesztések történtek: új, igényes WC készült, az esőbeállót nylonnal szigeteltük, új padok, asztalok készültek, a főzést a kisházból kihelyezett gáztűzhely segítette.

4. Természet- és környezetvédelmi nevelés: a tábor első hete egyben színtere volt (akárcsak az elmúlt évben) általános iskolás gyerekek környezetvédelmi táborának. 10 gyermek számára szerveztünk kirándulásokat, előadásokat és barlanglátogatást, de a legfontosabb, hogy mindvégig a természetben, a civilizációtól távol az erdőben éltek nomád körülmények között, ezáltal megtanulták becsülni és tisztelni a természettől eddig olyan egyértelműen kapott javakat mint pl.: tiszta víz, virágok, gyümölcsök stb.

5. Természeti földrajzi terepgyakorlat: A kutatótábor ismét helyszíne volt a József Attila Tudományegyetem Természeti Földrajzi Tanszékének egyik kötelezően választható terepgyakorlatának. (ld. 4.2)

A pihenőnapokon a Mészégető-, a Vízfő-, a Maszek- és a Spirál-barlangot nézhették meg az érdeklődők. Az időjárás az első és utolsó napokat leszámítva kedvező volt. Az ellátás sokat javult az előző évekhez képest (müzli, tej, levesek, tartalmasabb vacsorák). A táborban a legnagyobb létszám 43, a legkisebb 8 fő volt.

2.4 Őszi kutatótábor, 1999. október 21-25. (Gila Csaba)

Résztevők: 31 fő: *Balyi Krisztina, Dömsödi Gábor, Egerszegi Miklós, Farkas Zsuzsanna Gáva Ildikó, Gila Csaba, Hajnal Ágnes, Halász András, Horváth Antónia, Juhász Ágnes, Kiss Papp Géza, Kopasz Ágnes, Kopasz Ildikó, Kopasz Imre, Kovács Katalin, Kőhidi Csaba, Madarász Viktor, Medveczky Árpád, Nagy Katalin, Nédli Attila, Nédli Zsuzsanna, Perge János, Putics Ákos, Seres Anikó, Szabó Zsófia, Szamkó Szabolcs, Sente Varga Ágnes, Szepesi Bálint, Szeredi Anna, Tegzes Zoltán, Vajdics Andrea, Várszegi Krisztina, Zalai Márta.*

A tábor feladata a Trió-barlangban nyáron elkezdett munka folytatása volt. A nyári táborban elért új végpont egy nagy omlásban van, ahol a továbbjutás csak a törmelék átbontásával lehetséges. A járat folytatása ugyan látszik, bár még nem elég tágas, de tovább bontani az omlás megtámasztása és stabilizálása nélkül életveszélyes. Ezért már a nyári táborban elkezdtünk betonozni, hogy legalább egy biztonságos zugot alakítsunk ki az omlásban, aminek a védelmében lehet dolgozni, illetve, ahova vissza lehet húzódni veszély estén. A nyáron a járat bal (nyugati) oldala jól ki lett biztosítva, a feladat a jobb oldal megerősítése, illetve az omlás két oldalán átívelő védőfal alátámasztása volt.

A végzett munka:

1. A Trió-barlang végponti omlásának a biztosítása: A végpont jobb oldalát biztosítottuk betontömbbel, illetve falazással, majd erre a betontömbre alapozva egy vasbeton pillérrel támasztottuk alá az omláson keresztülívelő falat. A betonozás szünetében a külső akna mellett felhalmozott igen ingatag kőtörmelék-dombot pakoltuk át, hogy legyen hely a később kitermelendő anyagnak.

2. Dokumentumfotózás: Hajnal Ágnes végigfotózta a Trió-barlangot, létrehozva ezzel a barlangról egy dokumentációs képanyagot.

2.5 Novemberi kutatóhétvége, november 19-21. (Ország János)

Résztevők: 9 fő: *Doszkocs Veronika, Kiss Papp Géza, Kovács Tímea, Ország János, Szepesi Bálint, Szira Fruzsina, Tarnai Tamás, Tegzes Zoltán, Tegzes András, Varga Eszter*

A végzett munka:

1. Betonozás: A Trió-nyelő végpontjának biztosítására szeptemberben felépített betonfalakat ellenőriztük, leszedtük a zsaludeszkákat. Elégedetten nyugtáztuk, hogy a beton megkötött, megfelelően kiszáradt és a célnak megfelelően kiválóan biztosít. Továbbá megvitattuk a további betonos biztosítás helyét, annak módját.

2. Szállítás: Kihordtuk a Trió-nyelőből a zsaludeszkákat, biztonságba helyeztük az időjárás viszontagságai előtt, valamint kipakoltuk a belső depót.

3. Kőzetmintát gyűjtöttünk a Trió-barlang befogadó kőzetének mikroszkópos vizsgálatához a barlang hat pontjáról (ld. 1. sz. melléklet). A mintákból vékonycsiszolatokat készítettünk, melyek kielemezése még folyamatban van.

4. Vízkémiai elemzést végeztünk Orfűn a bolt melletti forrásból az egyesület tulajdonában levő hordozható laborral. Különböző szennyeződések és vízminőségi paramétereket vizsgáltunk: nitrit, nitrát, mangán, foszfát, pH, keménység. A mérés jelentősége tájékoztató jellegű, közelítő értékeket produkált. A későbbiekben tervezzük a mintavételezések helyének kibővítését: Mészégető-forrás, Gubacsos-nyelő és - forrás, Sárkány-forrás, Sárkány-kút; valamint a minták pontos laboratóriumi elemzését összhangban a VITUKI-vizsgálatokkal.

2.6 Szilveszteri kutatóhétvége, december 29 - január 2. (Ország János)

Résztvevők: 16 fő: *Balyi Krisztina, Gila Csaba, Gila Bernadett, Hajnal Ágnes, Házi Edit, Herbály Zita, Kálmán Éva, Kopasz Ágnes, Kovács Katalin, Rosztóczy Péter, Szamkó Szabolcs, Szeredi Anna, Tarnai Tamás, Tegzes Zoltán, Varga Eszter, Zalai Márta*

A végzett munka:

1. A nyelőket védő gátak megerősítése a hóolvadással járó áradások előtt

2. A szálláshelyünként szolgáló kisház kitakarítása

3. Végpont műszak a Szuadó-barlangban: Mivel tömlők most nem álltak rendelkezésünkre, ezért nem mosatással dolgoztunk, hanem a víztiszta köveket pakoltuk a Nagy-akna egyik oldalán kialakított rézsűbe. A befolyó víz jelentősen átrendezte a terepet, különösen az egykori kutatóakna helyén lévő lyuk változott jelentősen, ezért a környékén nagyfokú óvatosságra van szükség.

Megjegyzés: A magas vízállás miatt a Gilisztás-nyelő nem volt képes a teljes vízhozamot befogadni, ezért a patak továbbfolyt a Trió-nyelőhöz, ahol a beton védőgát és a földgát találkozásánál utat tört a barlangba. A lyuk betömése betonozással oldható meg és igen sürgős feladat.

3. Kutatási eredmények és koncepciók (Tarnai Tamás)

Barlangfeltáró tevékenységünk elsődleges és egyben végső célja a Vízfő-barlangrendszer lehetőleg teljes feltárása. E célunk elérését a Szuadó-völgy felől induló víznyelők bontásával kívántuk, illetve kívánjuk elérni. Véleményünk szerint ugyanis ebből az irányból (Szuadó-völgy) van a legnagyobb esély a Vízfő-barlangrendszerbe való bejutásra, szemben a Remeteréti-völgy, Büdöskúti-völgy vagy akár a forrás felőli próbálkozásokkal.

1999. folyamán feltáró munkálatokat a Szuadó-barlang és a Trió-barlang végpontján folytattunk, a Gilisztás-barlangban újabb feltárás nem történt, a víznyelőt az Orfői-patak vizének elnyeletésére vettük igénybe. Az alábbiakban az egyes barlangokban elért eredményeket, illetve a munkálatok során a feltárással kapcsolatosan kialakított újabb kutatási koncepcióinkat mutatjuk be.

3.1 Szuadó-barlang

A Szuadó-barlang továbbkutatásában újabb feltárási eredményt sajnos nem mutathatunk fel, de a jövőbeni kutatási stratégia megválasztásában mindenképpen gazdagabbak lettünk egy komoly tapasztalattal. Néhány szót erről.

A Szuadó-barlang végpontján található Nagy-akna törmelékletjén eddig két módszerrel próbáltunk keresztülhatolni. Az egyik módszer az aknamélyítéssel, a másik a törmelékáthalmazós volt. Ez utóbbinál nagynyomású vizet is igénybe vettünk, ezért ezt vizes módszernek is nevezhetjük.

Az aknamélyítéssel módszer segítségével 1996. szeptember végére sikerült meghatározni a törmelékösszlet alatt található primer járatirányt (I. akna), majd egy újabb akna segítségével (1996-1997) sikerült rályukasztani az aktív patakos járatra (II. akna). Ekkor azonban a II. akna ácsolási hibái, valamint a végpont horizontális biztosítási nehézségei miatt

felfüggesztettük a II. aknabeli munkálatainkat, illetve felhagytuk az időközben (1997/1998 fordulójának áradásai miatt) elszerencsétlenedett munkahelyet.

A másik módszer 1998. nyarán került előtérbe, amikor az Egyesület vezetésének többsége leszavazta a II. akna újbóli kiácsolásának tervét, és helyette a teljes „folytatásoldali” törmelékáthelyezés gondolatát fogadta el. A munka megkezdése utáni második napon már nagynyomású vízszugár segítségével végeztük a bontás. Ez a munka folytatódott 1999-ben is tovább, de egyre nyilvánvalóbbá vált ennek a módszernek a kis hatékonysága és nem megfelelő célszerűsége. Ezen még az sem segített, hogy a módszer kiegészítéseképpen az Orfűi-patak vizét a Szuadó-barlangba tereltük, hogy a végponti aknán kialakított „vízsúszdán” keresztül a folytatásoldali törmeléklet egész évben mosassuk, mivel a csúszda technikai hiányosságai miatt a nagy-aknai törmelékletre a patakvíz nem jutott el, tehát nem a törmelékletet mosta. A víz visszaterelésének azonban több káros következménye is volt. A barlanghoz vezetett víz folyamatosan mosta és rongálta a bejárati falazott aknát, a téli időszakban a fagyás révén még jelentősebben pusztítva azt, három szűkületi részen pedig (Nadrágszaggató-szűkület, Gumós, Nagyomlás felső oldalának szűkülete) feltöltötte és vizesítette a barlangjáratot, igencsak megnehezítve ezzel a közlekedést.

Mindamellet az 1998. és az 1999. év munkálatainak eredményeként valóban kevesebb lett a törmelék a folytatásoldalon (2.3), igaz még mindig csak elenyésző részét halmoztuk át a várható anyagmennyiségnek.

A legfontosabb eredmény tehát annak a ténynek a felismerése volt, hogy a Szuadó-barlang végpontján a feltárási stratégia kialakításakor vissza kell térni az aknás megoldáshoz és a II. akna megmaradt részeibe egy komoly ácsolat visszaépítésével meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy a korábban feltárt végponti járatban bővítés és vízszintes járatbiztosítás segítségével juthassunk előrébb.

3.2 Gilisztás-barlang

Mint korábban említettem, feltárássra vagy bármilyen kutatásra az objektum esetében nem került sor 1999-ben. Ennek oka részben a kapacitásaink elégtelenségében, részben

azonban a Gilisztás-barlang végpontján jelenleg található hosszú és igen masszív szűkület, illetve elszűkülés bontási „reménytelenségében” keresendő, így a hosszútávú kutatási koncepciónkban ez a barlang védendő és megőrzendő státuszba került, tekintve értékeit, így egyelőre nem kutatandó objektumként kell számon tartanunk.

A Gilisztás-barlang azon túlmenően, hogy védelmével és bejárhatóságának biztosításával komoly feladatot ró Egyesületünkre, a tőle 60 méterrel északabbra található Trió-barlang vízvédettségéhez is nélkülözhetetlen, hiszen alkalmas a patak komolyabb vízmennyiségeinek az elnyelésére. Ennek megfelelően a Gilisztás-barlang 1999. folyamán a vízelvezetés megoldásában volt a komplex feltáró kutatásaink segítségére.

Már korábban is feltételeztük azonban, hogy az állandó erózióknak, az áradások idején jelentkező komoly víznyomásnak és pusztító erőnek a négy méteres feltáróakna, valamint a természetes nyelőtorok, illetve az ezeket befogadó laza völgyfenéki üledékösszlet nem tud huzamosabb ideig ellenállni. Ezért szerettük volna a feltáróaknát komolyabban, akár felfalazással is biztosítani. Sajnos erre a megelőző években sem volt megfelelő kapacitásunk és forrásfedezetünk. Az el nem végzett munkának (nem a szándék, hanem a munka pénzügyi fedezete hiányzott) 1999-ben meg is lett az eredménye: 1999. nyarára az akna déli oldala megrogyott. Az eredeti víznyelési útvonal fölött levő törmelék-híd ugyanis nem bírta az állandó vízjárást, a járat beomlott, eltömve ezzel a feltáróakna talpát is. Így az 1996. és 1998. között látogatható Gilisztás-barlang bejárata elzáródott. Az őszi áradások alkalmával pedig a teljes víznyelő és a feltáróakna is feltöltődött laza, aprószemcsés hordalékkal.

A jövőbeni feladatunk tehát a feltáróakna újbóli kitisztítása, a mélyítéssel párhuzamosan végleges kiépítése, így a kicsiny, de annál szebb víznyelőbarlang bejárhatóságának megnyugtató megoldása lesz, nem megfélekedve arról sem, hogy a barlang lehet még később potenciális bontási hely is.

3.3 Trió-barlang

1999. folyamán a Trió-barlang bontása volt a priori kutatási cél. A tárgyalt év során ugyanis a létszámbeli, a technikai, továbbá egyéb összetett szempontokat együttesen

figyelembe véve ez az objektum volt a legkönnyebben kutatható. A kutatási programunk kivitelezése során mind a járatbővítés, mind a feltárás, mind pedig az omlásbiztosítás szempontjából jelentős eredményeket hozott az 1999. év.

A végpont bontásán kívül szükséges volt a barlang néhol nagyon szűk járatainak a felbővítése. Ebben a tekintetben komoly eredmény volt, hogy az év során a gerinctörőnél található szálkőszűkületet sikerült – ha nem is annyira, amennyire szeretttük volna, de használható mértékben – felbővíteni (2.1), ezzel a barlangból való kiszállítást könnyebbé tenni.

A végpont bontásával (2.1, 2.3) az egész éves munka eredményeképpen a barlang hossza 10 m-rel, mélysége pedig 6 m-rel növekedett meg. A nagy áttörést a nyári kutatótáborban értük el, amikor az ablakot átvésve 1999. július 29-én Gila Csaba és Tarnai Tamás először jutott be az immár kényelmesebben járható, törmelékkel nem feltöltött új szakaszba. Az őszi munkálatokat is figyelembe véve a barlang összhossza 27 (felmérve) + 2 m-re, mélysége 11 (felmérve) + 1 m-re nőtt.

Mivel az 1999. nyarára elért végpont komoly omlásban található, szükségessé vált az omlás biztosítása. Ezt a problémát az egyesületünk várakozáson felüli sikerességgel oldotta meg, szilárdan biztosítva mind a főtét, mind pedig az oldalfalakat (2.3, 2.4, 2.5), igaz hagyva még munkát a homlok biztosításával jövőre is. Az SZKBE először alkalmazott vasbeton támfalas járatbiztosítást, így magán az omlás biztosításán túlmenően a legnagyobb eredmény az, hogy bebizonyosodott, képesek vagyunk ilyen jellegű és komolyságú munkák elvégzésére is.

A jövő feladata e barlang esetében a további bontás lesz, kezdetben feltehetően további folyamatos járatbiztosítás mellett.

4. Egyéb tevékenységeink

4.1 Természet- és Környezetvédelmi Nevelés Program

4.1.1 Augusztusi program: július 21 - augusztus 31. (Ország János)

A VEMAFÁ (Veszélyeztetett Magyar Fiatalokért Alapítvány) nyári táboroztatásához járultunk hozzá elsősorban anyagi támogatással. A tábor 6 megye 10 intézményének 157 gyermekét érintette.

4.1.2 Októberi program: október 8-10. (Ország János)

Az eredeti időpont (szept. 24-26.) az adott intézmény visszalépése miatt későbbre tolódott. Elsősorban időhiány miatt újabb túrát októberben sajnos már nem állt módunkban indítani.

Részvevők: hat diák az Árpád Gyermekotthonból (Szeged): *Tóth Piroska (13 éves), Albert László (15 éves), Albert Zsolt (10 éves), Nagy Zsolt (10 éves), Fehér Mihály (15 éves), Tikviszki Róbert (15 éves)*

két nevelő: *Pál Melinda és Baranyi Róbert (VEMAFÁ)*

részünkről: *Ország János*

Szállás: Orfű, barlangkutatóház

A túra leírása:

1999. október 8-án tankolás, bevásárlás (TESCO) és bepakolás után érkeztünk az Otthonba a gyermekekért 15 órára. Rövid búcsúzkodás után nekivágtunk az útnak. Az UAZ-típusú gépjárművünkkel csupán egy alkalommal volt komolyabb gond, mikor megszűnt a világítás. Szerencsénkre találtunk Lánycsokon egy nagyon kedves autóvillamosági szerelőt, aki ellenszolgáltatás nélkül segített a bajunkon. A négy és fél órás útból végül is öt és fél óra lett. Az orfűi házhoz 21 óra körül érkeztünk meg. Vacsora és fekvés volt a program.

Szombaton reggel 8-kor indultunk túrázni. Egésznapos túrát szerveztünk a gyerekeknek. Program: Szuadó-völgy barlangjai, Malom-múzeum, Melegmányi-völgy mésztufagátjai, uszoda (a tisztálkodás jegyében). Este szolid vacsora a tűzhely problémái miatt.

Vasárnap kicsit később keltünk, reggeliztünk, pakoltunk, tankoltunk és 12 óra körül indultunk Pécsre. Megnéztük a Pécsi Terráriumot, megebédeltünk, majd Szegednek vettük az irányt. 19 órára értünk vissza az Otthonhoz.

Úgy vélem, a gyerekek jól érezték magukat (akárcsak én), kellemesen elfáradtak és a nyár (vagy kora ősz) legutolsó napsugarait kihasználva közelebb kerültek a Természethez. Megmutattam nekik, hogyan kell tájékozódni, térképet olvasni. Meséltem a barlangokról, azok képződéséről, az édesvízi mészkőről, a talajerózió problémájáról, időjárási jelenségekről és a Mecsekről. Használhattak tájolókat, távcsövet és a képzeletüket. Megtanulták óvni és becsülni a Természetet!

4.1.3 Decemberi program: december 10-12. (Hajnal Ágnes)

A november 24-26-ára tervezett zemplén-hejcei túra a havazás ill. a falu megközelíthetlensége miatt elmaradt. Helyette Esztergomba vittük a gyerekeket kirándulni egy későbbi időpontban.

Résztevők: a túra szervezője: *Hajnal Ágnes*

a makói Dápay Endre Általános Iskola 13 diákja: *Göbolyös Vilmos (20), Erdei Norbert (16), Rácz Péter (17), Bocsa András (18), Kolompár Tibor (18), Gán Zoltán (12), Cziráki Zsolt (20), Molnár Tamás (9), Szatmári Csaba (12), Petrovics Zoltán (14), Jancsó János (17) Zászlós István (16), Szenes Norbert (15)*

kísérők: *Molnár László (nevelő), Gila Csaba, Kovács Tímea, Hajnal Ágnes*

Szállás: Esztergom, Ipari Szakmunkásképző Iskola Kollégiuma

A túra leírása:

Szegedről a 15²⁰-as vonattal indultunk. Éjfélre megérkeztünk a szállásra. Reggeli után átvonatoztunk Dorogra, ahol csatlakozott hozzánk barlangi túravezetőnk. Az állomástól felgyalogoltunk a Sátorkőpusztai-barlanghoz. 1^{1/2} órai gyaloglás után megérkeztünk a barlang

szájához, ahol beszéltünk a srácoknak a terület ill. a barlang kialakulásáról. Ezután megkezdődött a leszállás. Lenn megtudták, hogy hogyan keletkeztek a barlangi kristályok, ittak a forrás vizéből, megcsodálták az ásványok fluoreszkálását (2. kép).

2. kép

Makói gyermekek a Sátorköpusztai-barlangban

A barlangtól gyalog mentünk visszafelé. A hazaút egy kis hegymászással kezdődött, majd egy régi kőbányában ásványokat gyűjtöttünk (kalcit). A nagy köd miatt szinte semerre sem láttunk. Késő délután volt már, mire visszaértünk a szállásra. Vasárnap délelőtt Esztergomot néztük meg. Felsétáltunk a Szt. Tamás hegyre, onnan a várba. Bementünk a Bazilikába és az Altemplomba. Este élményekkel gazdagon tértek vissza Makóra.

Ezek a fiatalok még sosem jártak barlangba, még kiépítettben sem. Elmondásuk szerint erdőben is csak egyszer, az is sík terepen volt. (A halmozottan hátrányos helyzet egyik átka.) Éppen ezért nem volt nehéz megérteni, hogy miért félnek annyira egy tágas barlangban ill. a hegyen. A túra során elkezdtük ezen fiatalok természeti-környezeti nevelését, bízva abban, hogy az „elvetett mag jó talajba hullott”.

4.2 Természeti földrajzi terepgyakorlat (Barta Károly)

A József Attila Tudományegyetem I. éves környezettan tanár, II-III. éves földrajz tanár és geográfus szakos hallgatóinak kötelezően választható terepgyakorlatát az alábbi öt hallgató választotta: *Durai Balázs, Duró Zsuzsanna, Hegedűs Zoltán, Kis Molnár Edit, Szarka Melinda*, valamennyien III. éves földrajz ill. geográfus szakos hallgatók. Terepgyakorlatuk augusztus 1-től 8-ig tartott, tehát a tábor második hetét ölelte fel. Első nap a hallgatók terepbejárás során ismerkedtek meg a Nyugat-mecseki-karszttal: megtekintették a Szuadó-völgy nyelőit, a Remeteréti-völgy Szuadó-völgyi kaptúráját, a Vízfő-forrást, a Cigány-hegy dolinaplatóját és a Szárazkúti-víznyelőket. A második nap a Szuadó-völgy barlangjaival és a barlangi munkával ismerkedhettek meg a hallgatók, majd az elkövetkezendő három napban Hoyk Edit vezetésével geoökológiai felméréseket végeztek a Nyugat-mecseki-karszton, illetve a barlangi munkában vettek részt. 7-én a Melegmányi-völgy geológiai, karszthidrologiai és geomorfológiai érdekességei kerültek számukra bemutatásra.

4.3 A karszt- és barlangkutatás népszerűsítése (Barta Károly)

1999. folyamán terveztük, hogy összeállítunk egy olyan előadássorozatot, amely keretében a középiskolás korosztály környezeti-földrajzi ismereteit mélyítjük el, egyesületünk profiljának megfelelően elsősorban a karsztok működésének, sérülékenységének a bemutatásán keresztül. Sajnos programunkat nem tudtuk elindítani a szeptemberi tanévkezdéskor, csak december elején tartottunk egyetlen bemutató előadást. December 8-án a Deák Ferenc Gimnáziumban Barta Károly tartott előadást a harmadik és negyedik osztályos földrajz fakultációra járó diákoknak a karsztokról. A diaképekkel gazdagon illusztrált előadásban szó volt a karsztosodás általános jellemzőiről és típusairól, Magyarország karsztvidékeiről és az SZKBE Mecsekben folytatott kutatásairól.

5. Köszönetnyilvánítás (Tarnai Tamás)

Ezúton szeretnénk megragadni az alkalmat az 1999. évi jelentésünkben, hogy köszönetet mondjunk mindazoknak a magánszemélyeknek és szervezeteknek, akik pénzzel, munkaerővel, eszközökkel, tapasztalatukkal vagy erkölcsileg támogatták munkánkat, lehetővé téve ezzel az eddigi eredményeink elérését.

Mindenekelőtt szeretnénk kifejezni hálánkat *Vass Bélának*, aki a kezdetektől fogva támogatja munkánkat, *Kis Péternek, az Energizer Magyarország Kft-nek, a Pécs Erőmű Rt-nek /Kőszénbánya Zobákakna/, Schultz Tamásnak /Béta Lízings Rt./, és a Mecsek Egyesületnek*, akik pénz- és eszközbeli támogatásának köszönhetjük táboraink eredményes lebonyolítását.

Köszönettel tartozunk mindazoknak, akik ötéves kutatásunkban tevékenyen részt vettek, vállalták a barlangi munka fáradalmait, vagy sokszor mostoha időjárás viszonyok között a felszíni munka kellemetlenségeit. Különös tekintettel *Nédli Imrének, Nédli Attilának /Cseri Gumiszerviz Kaposvár/, Medveczky Árpádnak és Egerszegi Miklósnak*.

Feltétlenül köszönettel tartozunk pártoló tagjainknak, akik a rendszeres havi átutalásukkal lehetővé teszik az Egyesület stabil, biztonságos működését: *Szabó Ferencnek, Tarnai Dezsőnek, Tarnai Dezsőnének, Tarnai Tamásnak, Tegzes Zoltánnak, Vighné Szent Editnek*.

Szeretnénk köszönetet mondani mindazoknak, akik a személyi jövedelemadójuk 1%-ának felajánlásával anyagilag támogatták munkánkat, céljainkat.

Végül szeretnénk megköszönni szponzoraink támogatását, akik számunkra közszereplési lehetőséget biztosítottak, a környezetvédelmi táboraink lebonyolítását elősegítették, utazási költségeinket csökkentették, ill. segítségükkel több létfontosságú eszköz beszerzése vált lehetségessé. Közülük még egyszer kiemelnénk a *JATE Kulturális Titkárságot, a JATE Sportkuratóriumot, a Pécsi Kesztyű- és Bőrdíszműipari Szövetkezetet, a Központi Környezetvédelmi Alapot, a Környezetvédelmi és Fejlesztési Intézetet, a Duna-Dráva Nemzeti Parkot, a Karszt és Barlang Alapítványt, a Pro Renovanda Hungariae Alapítványt, Tarnai Dezsőné, Nédli Bélát, a Wesselényi Miklós Nemzeti Ifjúsági- és Szabadidősport az Egészséges Életmódért Közalapítványt és a Westel Rádiótelefon Kft-t*.